

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ 10 ตำบลคลองม่วง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาว วันวิสา ไทยเทศ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

วันวิสา ไทยเทศ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ 10 ตำบลคลองม่วง

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. วีรชัย อัจฉาญ, 40 หน้า

ISBN

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก ตำบล คลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 – กรกฎาคม 2545 กรณีศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน การบริหารงานกองทุน สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของราษฎร

การก่อตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านนัดประชุมราษฎรทุกครอบครัว และแจ้งไปถึงนายอำเภอเพื่อให้เกษตรประจำตำบลเข้าสังเกตการณ์ มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน มีสมาชิกกองทุน 90 คน ผู้กู้เงินกองทุน 43 คน จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ทั้งหมด 820,000 บาท ปัจจุบันคงเหลือ 180,000 บาท

ความเป็นอยู่ของประชาชนหมู่บ้านหนองผักหนอกตั้งอยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่อุดมสมบูรณ์ เงินที่กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน สามารถสร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ทำรายได้ที่ดีให้กับประชาชน อาชีพหลักประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย สวนมะม่วงและสวนน้อยหน่า ซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ผู้กู้เงินเพียงพอสำหรับเลี้ยงครอบครัว เงินที่ชาวบ้านกู้ยืมสามารถพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ของชาวบ้านดีขึ้น ซึ่งเงิน 1 ล้านบาท เพียงพอสำหรับผู้กู้ยืมในหมู่บ้าน การบริหารงานเป็นไปตามหลักการบริหารหรือการจัดการที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การควบคุมงาน

ปัจจัยจากที่ส่งผลสำเร็จ ได้แก่ ความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้าน การมีแนวนโยบายจาก ส่วนกลางเป็นคู่มือในการปฏิบัติ การสนับสนุนด้านวิชาการ การติดตามผล และได้รับการ สนับสนุนงบประมาณเป็นเงินทุนหมุนเวียนแก่กองทุนหมู่บ้านในการบริหารงาน

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา..... วิจิตร ใจกลาง
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

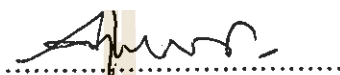

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์นี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.วิรัช ออหาญ

กรรมการสอบ

(อาจารย์อุษณีย์ กิตคำธร)

(นางสาวทิพย์สุดา ไชยพุกษ์)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2545

๒ 8 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร.วีรชัย อาจหาญ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ .
 - พัฒนาการอำเภอปากช่อง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
 - นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกและขอขอบพระคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ
- ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต.

วันวิสา ไทยเทศ

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก-ข
หน้าอำนวยการ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ-ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี.....	3
1.4 วิธีดำเนินการ.....	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์.....	5
2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน..... และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	6
2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและ..... ชุมชนเมือง	7
2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและเกณฑ์การพิจารณา..... ให้เงินกู้	7
2.6 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ..... กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
2.7 หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
3.1 วิธีการประเมินโครงการ.....	15

สารบัญ

หน้า

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	16
3.4 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	17
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	25
4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	32
4.3 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	35
4.4 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	35
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	38
5.2 วิธีการดำเนินการ.....	38
5.3 ผลการดำเนินการ.....	39
5.4 อภิปรายผล.....	38
5.5 ข้อเสนอแนะ.....	39
บรรณานุกรม.....	
ภาคผนวก.....	
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน.....	
หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	
ภาคผนวก ข แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน.....	
หมู่บ้านและชุมชนเมือง	
ภาคผนวก ค แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุน.....	
หมู่บ้านและชุมชนเมือง	
ภาคผนวก ง ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและเกณฑ์การพิจารณาให้กู้.....	
ภาคผนวก จ แบบรายงานการเก็บข้อมูล บร. 1จ – บร. 12จ.....	

สารบัญภาพ

		หน้า
แผนภาพที่	1-1 แสดงความคิดพื้นฐานการประเมินของสตףเฟิลบีม.....	3
แผนภาพที่	2-1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและ..... การตัดสินใจของสตףเฟิลบีม	14
แผนภาพที่	3-2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....	18

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2 - 1	ตารางสำหรับการวิเคราะห์โครงการ.....	12
ตารางที่ 3 - 1	แสดงการเลือกกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวม..... ข้อมูลตามบริบทชุมชน	16
ตารางที่ 3 - 2	แสดงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล.....	23
ตารางที่ 4 - 1	จำนวนและร้อยละของประชากรตามลักษณะของประชากร.....	28
ตารางที่ 4 - 2	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ.....	29
ตารางที่ 4 - 3	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา.....	29
ตารางที่ 4 - 4	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามอาชีพ.....	30
ตารางที่ 4 - 5	จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ.....	30
ตารางที่ 4 - 6	จำนวนและร้อยละของที่ดินทำกินจำนวนตามถือครองที่ดิน.....	30
ตารางที่ 4 - 7	รายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน.....	31

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นอยู่ของชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลที่ชัดเจนและรวดเร็วเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในสภาวะจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง ช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้สร้างอาชีพให้แก่ประชาชน เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศอีกด้วย ทำให้ประชาชนทั่วประเทศมีสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมที่ดีขึ้น เป็นไปตามแนวพระราชดำริของในหลวง “เศรษฐกิจแบบพอเพียง”

เพื่อให้นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายรัฐบาลจึงได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินการ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่ 10 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงมีการประเมินและทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติในพื้นที่ หมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่ 10 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

1.2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่10 บรรลุเป้าหมายมากน้อยแค่ไหน

- 1) ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
- 2) ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันกับทั้งสังคมที่มีภูมิคุ้มกัน
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.2.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง

1.2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

1.2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมายบร.7 (ภาคผนวกจ-7)และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด บร.2(ภาคผนวกจ-2)

1.3 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่จะใช้เป็นกรอบในการศึกษาและใช้ในการสนับสนุนการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ คือ วิเคราะห์และตัวแบบ (Model) ของการศึกษาเพื่อการประเมินความสำเร็จของโครงการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ว่าการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือการใช้แนวความคิดทฤษฎีระบบเป็นตัวแบบหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ การวิจัยครั้งนี้อิงความคิดทฤษฎีระบบแบบ CIPP Model ซึ่งเป็นแนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพฟ์ของสตฟเฟิลบีม(Stufflebeam's CIPP Model) สตฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือ (Stuffle beam,1971)

แผนภาพที่ 1-1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม

แนวคิดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้ คือ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่ เรียกว่า “ซิฟฟ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวความคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Content	คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิต

ซึ่งรูปแบบของซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) นี้ สตีฟเฟิลบีมได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องการดำเนินโครงการประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาความบกพร่องของการดำเนินการที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือการปรับเปลี่ยนโครงการ

1.4 วิธีดำเนินการ

- 1) ศึกษาเป้าหมาย สภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่ 10 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงานอยู่
- 3) ใช้ชีพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ที่ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ปร.(ดังภาคผนวก จ) และจากการสำรวจเพิ่มเติม การปฏิบัติงานในพื้นที่และแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการและเอกชน
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหมู่บ้านหนองผักหนอก จะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จะใช้แนวความคิดรูปแบบ ชีพพีโมเดล เป็นหลักในการวิเคราะห์
- 6) สรุปข้อมูลที่ได้และเรียบเรียงประเด็นที่ต้องเขียน ลงมือเขียน บทที่1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

- 1) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน
- 4) ผู้ศึกษา ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่ 10 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ เอกสารที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมช่วยลดความยากจนเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้ ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียนจากนั้นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงเกิดขึ้นตามนโยบาย

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องกัน

3) ตามแนวทางในการปฏิรูประบบราชการแผ่นดินให้หมู่บ้าน/ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

4) การติดตามและประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และการพึ่งพาตนเองเพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (รายละเอียดแสดงในภาค ผผนวก ก-1)

2.2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบด้วยหมวดต่าง ๆ ดังนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 3 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

หมวด 7 การกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

หมวด 9 บทเฉพาะกาล (ดังแสดงในภาคผนวก ก-2)

2.3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 2544 และแบบฟอร์มที่ใช้ในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ดังแสดงในภาคผนวก ข)

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแบบฟอร์มที่ใช้ในการขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ดังแสดงในภาคผนวก ค)

2.5 ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและเกณฑ์การพิจารณาให้เงินกู้

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและเกณฑ์การพิจารณาให้เงินกู้ของหมู่บ้านหนองผักหนอก ว่าด้วยการบริหารกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่ 10 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่ขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเป็นต้นไป มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน (ดังแสดงในภาคผนวก ง) และการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ดังแสดงในภาคผนวก ก - 2)

2.6 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร โครงการหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจได้มีข้อมูลพื้นฐานอย่างเพียงพอต่อการตัดสินใจว่าจะเลือกโครงการนั้นๆ ไปดำเนินโครงการหรือไม่อย่างไรเพื่อให้ได้กรอบแนวทางในการนำมาใช้ในการวางแผนการประเมินโครงการและทราบถึงจุดเด่นจุดด้อย ของโครงการเพื่อที่จะนำมาอธิบายเหตุผลหรือสาเหตุของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ

2.6.1 ประเภทของการวิเคราะห์โครงการ

การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการเป็นการนำองค์ประกอบทุกองค์ประกอบมาวิเคราะห์ ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

2.6.1.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก หมายถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อโครงการ ที่อาจจะส่งผลให้โครงการบรรลุจุดประสงค์ หรือไม่บรรลุจุดประสงค์

2.6.1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน หมายถึง การวิเคราะห์ส่วนประกอบของ โครงการใน 3 ประเด็น คือ

1) ความสมบูรณ์ของโครงการ หมายถึง การมีองค์ประกอบของโครงการอย่างครบถ้วน

2) ความเหมาะสมและประโยชน์ของโครงการ หมายถึง การพิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบของโครงการที่ต้องมีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งพิจารณาประโยชน์ของโครงการที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายของโครงการ

3) ความเป็นไปได้ของโครงการ หมายถึง การพิจารณาความสอดคล้องของ จุดประสงค์ วิธีการดำเนินงานรวมทั้งการได้รับทรัพยากรในการสนับสนุนโครงการ

2.6.2 การวิเคราะห์โครงการโดยระบบ เป็นการนำเอาองค์ประกอบทุกส่วนของระบบของโครงการ มาวิเคราะห์จำแนกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้น (Input) หมายถึง กำลังคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ

2) การวิเคราะห์กระบวนการ (Process) หมายถึง กิจกรรม วิธีการดำเนินการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

3) การวิเคราะห์ผลผลิต (Product/Output) ผลผลิตทั้งในเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด

4) การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact) หรือการใช้ประโยชน์ของผลงานของกลุ่มเป้าหมายของโครงการ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินการโครงการสิ้นสุดไปแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ยังมีผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามมา

2.6.3 ประเด็นที่นำมาวิเคราะห์

ความเหมาะสมของโครงการมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาความจำเป็นของการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อกำหนดปัญหา ความจำเป็น และเหตุผล ในการริเริ่มโครงการ รวมทั้งการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยกำหนดประเด็นที่จะนำมาพิจารณาดังนี้

2.6.3.1 ความเป็นไปได้ทางด้านวิชาการ อาทิ จุดประสงค์ของโครงการมีจุดเน้นอะไร มีความสอดคล้องกับแนวทางแก้ไขปัญหาหรือไม่ อย่างไร และสามารถปรับเปลี่ยนได้หรือไม่

2.6.3.2 ความพร้อมของการบริหารโครงการให้ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายหรือไม่

2.6.3.3 ผลตอบแทนของการดำเนินโครงการมีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

1) อัตราส่วนผลตอบแทน - ต้นทุน (Benefit -Cost Ratio) หรือ จุดคุ้มทุน (Break Even Analysis) เป็นการพิจารณาจากอัตราผลตอบแทนของการลงทุนในการดำเนินโครงการ

2) ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน (Cost -Effectiveness) เป็นการพิจารณาจากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่นำมาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3) การศึกษาและการคาดคะเนผลประโยชน์ อุปสรรค ข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ ซึ่งเป็นการศึกษาการดำเนินการโครงการ โดยพิจารณาจากแนวโน้มในอนาคต ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อม และเป็นการรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ที่จะนำผล ไปกำหนดเป็นนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติที่จะทำให้การดำเนินการโครงการ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.6.4 ขั้นตอนของการวิเคราะห์โครงการ

การวิเคราะห์โครงการที่มีประสิทธิภาพ สามารถจำแนกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ความต้องการในการดำเนินการโครงการของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2) วิเคราะห์ด้านเทคนิคทางวิชาการ และสภาพแวดล้อมของโครงการ อาทิ ความสอดคล้องของหลักการและเหตุผลกับจุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ
- 3) วิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้นที่เข้าสู่โครงการ
- 4) วิเคราะห์การบริหารโครงการ

2.6.5 ประโยชน์ของการวิเคราะห์โครงการ

- 1) ได้รับข้อมูลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบและมีความยุติธรรม
- 2) ได้รับข้อมูลเพื่อนำมาพิจารณาเลือกทางเลือกหรือวิธีการที่เหมาะสม
- 3) ได้รับข้อมูลที่จะนำมาช่วย ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัด ให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการดำเนินการโครงการ
- 4) ก่อให้เกิดความมั่นใจ ในการใช้ทรัพยากรได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ
- 5) ได้รับแนวทางในการติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรและการดำเนินการตามโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) ได้รับข้อมูลในการอธิบายเหตุผลและสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการกับสภาพการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดี

2.6.6 เทคนิควิธีการในการวิเคราะห์โครงการ

2.6.6.1 การวิเคราะห์โดยใช้การตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) เป็นการพิจารณาความสอดคล้องหรือความสัมพันธ์ของโครงการในแต่ละส่วน อาทิ กิจกรรมหรือวิธีการดำเนินการมีส่วนส่งเสริมให้เกิดผลตามจุดประสงค์มากหรือน้อยเพียงใด โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามที่กำหนดขึ้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

2.6.6.2 การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Studies) เป็นการรวบรวมข้อมูลของโครงการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมและความต้องการประโยชน์ที่ได้รับของโครงการ โดยมี การศึกษาความเป็นไปได้ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

- 1) การประเมินความต้องการ (Needs Assessment) เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า โครงการที่ดำเนินการเป็นความต้องการของบุคคลหรือหน่วยงานทั้งในทางตรงและทางอ้อม
- 2) การวิเคราะห์ผลตอบแทน - ต้นทุน (Benefit - Cost Analysis) เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลตอบแทนที่ได้รับทั้งในส่วนของผลผลิต ผลลัพธ์หรือผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นทั้งในทางตรงและทางอ้อม
- 3) การวิเคราะห์ขนาดและขอบเขตของโครงการ (Scope and Size Analysis) เป็นการพิจารณาความเหมาะสมของขนาดและระยะเวลาของการดำเนินการแต่ละกิจกรรม โดยใช้เวลาผู้เข้าร่วมโครงการ กิจกรรม และงบประมาณเป็นตัวเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน

2.6.7 การทดลองนำร่อง (Pilot Study) เป็นการนำโครงการไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างใน สถานการณ์จริง เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่จะนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงโครงการก่อนที่จะ นำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบในสถานการณ์จริง

- 1) คำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงการในการประเมินโครงการ ผู้ประเมินโครงการมีความรอบรู้เกี่ยวกับโครงการ ได้มากน้อย เพียงใด ก็จะช่วยส่งเสริมให้สามารถประเมินโครงการได้อย่างถูกต้อง เป็นที่เชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้ประเมินผลควรจะได้มีการวิเคราะห์โครงการอย่างครอบคลุมโดยมี การกำหนดประเด็นคำถาม ดังนี้
- 2) ทำไมต้องจัดทำโครงการนี้ โคนพิจารณาว่าโครงการมีความเป็นมา หลักการและเหตุผลในการดำเนินการ โครงการอย่างไร
- 3) ลักษณะของโครงการเป็นโครงการทดลอง หรือเป็นโครงการประจำที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 4) จุดประสงค์ของโครงการมีอย่างไร โดยพิจารณาว่ามีกำหนดจุดประสงค์และเป้าหมายของโครงการได้ชัดเจนหรือไม่

2.6.8 การดำเนินการโครงการทำอย่างไร และมีการสอดคล้องกับนโยบายมากน้อยเพียงใด และการบริหารโครงการอย่างไร จึงจะช่วยส่งเสริมให้โครงการบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดโดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- 1) ระยะเวลาในการดำเนินการโครงการ โดยพิจารณาจากช่วงเวลาในการดำเนินการ โครงการจะเริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการว่า มีความพอเพียงเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

2) ผู้รับผิดชอบโครงการคือใคร โดยพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะบุคคลว่ามีความเหมาะสมกับโครงการหรือไม่อย่างไร

3) สถานที่ดำเนินการโครงการอยู่ที่ไหน โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของสถานที่ที่ปฏิบัติงาน ตามโครงการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

4) รูปแบบการบริหารงานโครงการอย่างไร โดยพิจารณาจากผู้บริหารโครงการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องโครงการ และมีการบริหารงานอย่างไรที่จะนำโครงการไปสู่ความสำเร็จ

5) ความพอเพียงของปัจจัยของโครงการ โดยพิจารณาจาก ทรัพยากรผู้สนับสนุน และแหล่งงบประมาณที่โครงการได้รับ

6) มีการติดตามและประเมินโครงการอย่างไร รวมทั้ง มีเกณฑ์ในการพิจารณา ตัดสินความสำเร็จของโครงการว่ามีหรือไม่อย่างไร

7) ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการคืออะไร ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ของ โครงการ และมีความเหมาะสมที่จะได้รับผลประโยชน์นั้นหรือไม่

8) ความเหมาะสมสอดคล้องความชัดเจนของเป้าหมาย ผลงาน และความเป็นไปได้ของโครงการเป็นอย่างไร

จากแนวคำถามดังกล่าว สามารถนำมาสร้างเป็นตารางสำหรับการวิเคราะห์โครงการต่าง ๆ ได้ดังแสดงไว้ในตาราง 2-1

ตารางที่ 1-1 ตารางสำหรับการวิเคราะห์โครงการ

รายการพิจารณา	การตัดสินใจ	
	มี	ไม่มี
1. หลักการและเหตุผล		
1.1 มีข้อมูลยืนยันชัดเจน		
1.2 ความสอดคล้องระหว่างปัญหา		
1.3 มีความเป็นเหตุผล น่าเชื่อถือ		
2. จุดประสงค์ของโครงการ		
2.1 ความชัดเจนเฉพาะเจาะจง		
2.2 มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ		
2.3 สามารถวัดและประเมินได้		
2.4 กำหนดขอบเขตเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน		
2.5 สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด		
3. มีเป้าหมายชัดเจน		
4. วิธีดำเนินการของโครงการ		
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์		
4.2 มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องของกิจกรรม		
4.3 วิธีดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอน ชัดเจน เข้าใจง่าย		
4.4 กิจกรรมเป็นไปตามทฤษฎีหรือหลักการ		
4.5 กำหนดช่วงเวลาในการดำเนินงานที่เหมาะสม		
5. มีแผนงานการดำเนินงานที่ชัดเจน		
6. งบประมาณของโครงการมีความเหมาะสม		
7. ผู้รับผิดชอบและบุคคลที่ปฏิบัติงานมีความเหมาะสม		
8. ระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน		
9. เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน		
10. เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม และคุ้มค่าต่อการลงทุน		
11. มีความสอดคล้องกับแผนงานหลักของหน่วยงานต้นสังกัด		

2.7 หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบซิปปโมเดล

การประเมินตามรูปแบบซิปปโมเดล (CIPP Model) สิ่งที่ต้องการประเมินจะมีทั้งสถานะแวดล้อม (Context) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) หรือนักประเมินบางคนอาจต้องการประเมินผลกระทบ (Impact) ซึ่งจะกำหนดได้ทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดที่ชัดเจนจะเป็นผลคืออย่างยิ่ง ในการเข้าสู่กระบวนการประเมินทั้งการสร้างเครื่องมือการออกแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล สตีฟเฟิลบีมได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

2.7.1 หลักการประเมินซิปปโมเดล

สตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมิน ว่ารูปแบบการประเมินซิปป(CIPP Model)ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

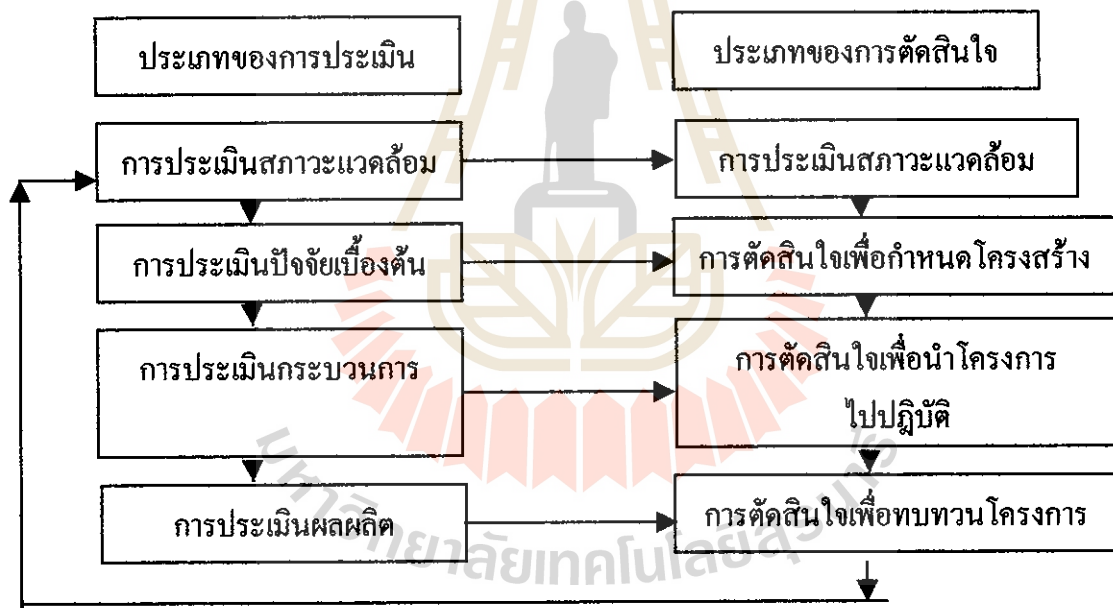
2.7.2 รูปแบบการตัดสินใจ

1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้โดยการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการเพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไปและสตัฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2-1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะได้ทราบถึงนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านดังที่ระบุไว้ในบทที่ 1 เพราะฉะนั้นในบทที่ 3 นี้ จึงแบ่งเป็น 6 ข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ 10 ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในการประเมินโครงการครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินตามกรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) ซึ่งตรงกับแบบจำลองซิปป์โมเดล (CIPP Model) ระบุว่า จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (รายละเอียดของแบบจำลองซิปป์โมเดล จะระบุไว้ในบทที่ 2) คือ

3.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่นคำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร (Population) หมายความว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัยซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งมีชีวิตก็เป็นได้ซึ่งจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นสำคัญในการประเมินกองทุนหมู่บ้าน ผู้วิจัยจะใช้ประชากรจำนวน 89 ครัวเรือนที่อาศัยในหมู่บ้าน และในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับใช้ในการประเมินโครงการนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง(Sample or Sample Group) หมายถึงกลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ประชากรในการศึกษาดังนั้นกลุ่มตัวอย่างของโครงการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้คือตัวแทนของประชากรในหมู่บ้านหนองผักหนอกหมู่ 10

3.2.3 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งประชากรเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพราะทำให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกันในการเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างนี้ผู้วิจัยจะใช้หลักการประเมินโครงการตามกรอบทฤษฎีซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ดังตาราง ตารางที่ 3-1 แสดงการเลือกกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบรายงานบริบทชุมชน

แบบรายงาน	แหล่งข้อมูล	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน (บร.1)	1. ผู้นำหมู่บ้าน 2. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน 3. จากเอกสารที่มีการจดบันทึกไว้	
แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็ง (บร.2)	1. ประชากรในหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	ประชากร 10 ครัวเรือน สมาชิกกองทุน 20 ราย
แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	คณะกรรมการ 5 ราย สมาชิกกองทุน 20 ราย ไม่เป็นสมาชิก 5 ราย
แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน
แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน(บร.5)	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำบลคลองม่วง	ผู้เข้าร่วม 42 ท่าน สมาชิก 13 ราย

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

แบบรายงาน	แหล่งข้อมูล	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่ม ผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง (บร.6)		
แบบรายงานผลการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ของชุมชนในทัศนะของประชา ชน (บร.7)	1. ผู้นำหมู่บ้าน 2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3. ประชาชนในหมู่บ้าน	ผู้นำ 3 ท่าน คณะกรรมการ 5 ท่าน ประชาชน 20 ครั้วเรือน
โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)	1. ประธานกลุ่มทำกระยา สารท 2. ปลัดองค์การบริหารส่วน ตำบล 3. พัฒนาการประจำตำบล 4. อาจารย์ที่ปรึกษา	
แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	คณะกรรมการ 5 ท่าน สมาชิก 25 ราย
แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10)	1. อาจารย์ที่ปรึกษา 2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	
แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)	1. สมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	สมาชิก 20 ราย
การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บท ชุมชน (บร.12)	1. พัฒนาการประจำตำบล 2. ปลัดองค์การบริหารส่วน 3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน 4. ประธานกองทุนหมู่บ้าน	คณะกรรมการ 14 ท่าน ประธาน 11 ท่าน

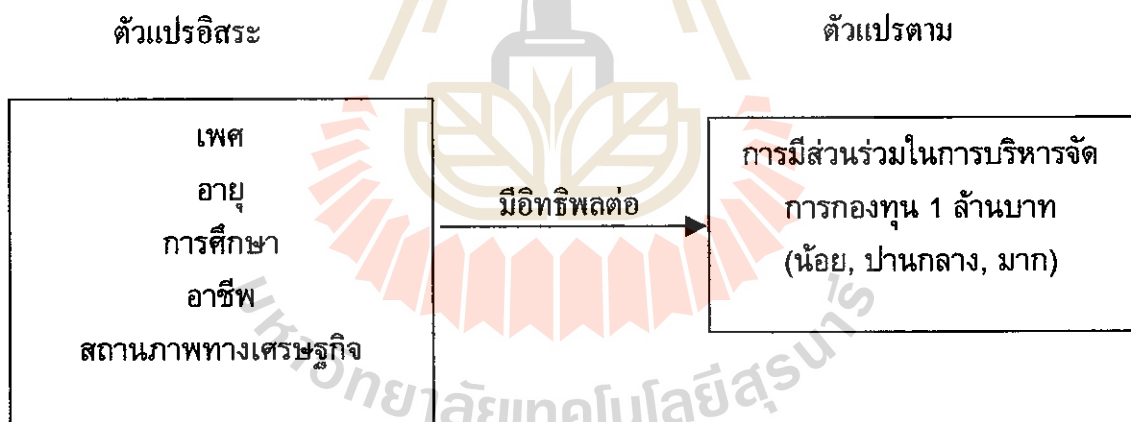
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

3.3.1 ตัวแปร (Variables) หมายถึง สิ่งหรือคุณสมบัติเฉพาะเรื่องที่กำลังศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรต้น หรือตัวแปรที่เป็นเหตุ (cause) คือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาทของประชาชนบ้านลำสะพานหินได้ เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) หรือตัวแปรที่เป็นผล (effects) คือ ตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของตัวแปรอิสระ เช่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาทของประชาชนบ้านหนองผักหนอก ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ น้อย ปานกลาง และมาก เป็นต้น

เราสามารถหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกองทุนหมู่บ้าน ได้ดังนี้

แผนภาพ 3-2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ดังนั้น ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ทำให้เราทราบว่า มีตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้นตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตาม

3.3.2 ตัวชี้วัด (Indicators) คือ ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินตัวแปรที่ต้องศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้นมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ คือ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะตัวเลขโดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย ๆ อาทิ ร้อยละ อัตราส่วน จำนวน ค่าเฉลี่ย

เป็นต้น และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ คือ การกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะของ ข้อความที่ระบุความคิดเห็น เป็นต้น ความสอดคล้องซึ่งในบางที่กรณีอาจจะต้องแปลงการ กำหนดค่าในเชิงคุณภาพให้อยู่ในรูปของร้อยละหรือสัดส่วนในสิ่งที่ต้องการได้ ในการกำหนด ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซีพีพีโมเดล (CIPP MODEL) ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วย

3.3.2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ตัววัดสภาพแวดล้อมของหน่วย ระบบ A ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

ก. บริบทระดับระดับประเทศ เช่น สภาพที่ดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้เป็นสินของประชาชน
- บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ข. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชน , สภาพป่าและหนองน้ำ , สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- ด้านวัฒนธรรม
- ลักษณะประชากรที่เป็นศักยภาพในด้านดี

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชน
- ข. เงิน 1 ล้านบาท

ค.คณะกรรมการหมู่บ้าน (วิธีการได้มา, คุณสมบัติ, วาระ)

ง.ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน (วิธีได้มาซึ่งระเบียบกองทุน)

จ.ผู้สมัครขอกู้ (วิธีการ, วัตถุประสงค์)

ฉ.เงินทุนสะสม

ช.เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

3) ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบA ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ก.การรับสมัครสมาชิก (คุณสมบัติ, การยื่นสภาพการเป็นสมาชิก)

ข.การคัดเลือกผู้กู้

ค.การส่งเสริมการใช้เงินกู้

ง.การตรวจสอบการใช้เงินกู้

จ.การรับชำระหนี้

ฉ.การจัดทำบัญชี

ช.การจัดสรรผลประโยชน์

4) ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ก. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- จำนวนสมาชิก

- จำนวนผู้กู้

- ยอดเงินให้กู้

- จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด

ข. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ตัวแปร

- จำนวนผู้ที่ได้

- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

- การขยายกิจการของผู้กู้

- การเกิดกิจการใหม่ ๆ ในท้องถิ่น

ค. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ตัวแปร

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

3.3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ดูแลราย ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1) ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ก. ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

ข. ตัวชี้วัดระบบท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

ค. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้ดูแลและหนี้สินทางสถาบันการเงินของผู้ดูแล
- หนี้สินภายนอกระบบของผู้ดูแล
- อาชีพหลักของผู้ดูแล
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
- ข. จำนวนเงินทุนนอกเหนือจากเงินกู้กองทุน
- ค. สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
- ง. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
- จ. จำนวนแรงงาน

3) ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. การหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ
- ข. การใช้จ่ายเงินกู้
- ค. การหาตลาด
- ง. การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกิจการ
- จ. การหาความรู้เพิ่มเติม

4) ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - รายได้เป็นเงิน
 - ผู้ดูแลได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

3.3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลแต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1) ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ก. ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

ข. ตัวชี้วัดระบบท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

ค. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้ดูแลและหนี้สินทางสถาบันการเงินของผู้ดูแล
- หนี้สินภายนอกกระบบของผู้ดูแล
- อาชีพหลักของผู้ดูแล
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
- ข. จำนวนเงินทุนนอกเหนือจากเงินกู้กองทุน
- ค. สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
- ง. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
- จ. จำนวนแรงงาน

3) ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. การหาวัตถุดิบที่ดีมีคุณภาพ
- ข. การใช้จ่ายเงินกู้
- ค. การหาตลาด
- ง. การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกิจการ
- จ. การหาความรู้เพิ่มเติม

4) ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ก. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - รายได้เป็นเงิน
 - ผู้ดูแลได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

- ผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

ข. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ตัวแปร

- ผู้ที่ได้ขยายกิจการ
- ผู้ที่ได้ขยายกิจการด้วยเทคนิคที่ดีขึ้นเนื่องจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วย

ตนเอง

ค. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ตัวแปร

- ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- การกลับคืนถิ่นของประชาชน
- ผู้ที่มีความเข้มแข็งในกิจกรรมของตนเองอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดในการประเมินโครงการนั้น โดยภาพรวม หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น จะมีความเชื่อมโยงกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยระบบ B กล่าวคือถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ B มากขึ้น และประสบผลสำเร็จในการบริหารการจัดการกองทุน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.) ที่ใช้เก็บข้อมูล

- 1) แบบรายงานข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (ปร.1)
- 2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (ปร.2)
- 3) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ปร.3)

4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (ปร.4)

5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ปร.5)

6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(ปร.6)

7) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน (บร.7)

8) โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)

9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)

10) แบบสรุปบทเรียนชุมชนของหมู่บ้าน (บร.10)

11) แบบศึกษาเจาะลึกกรณี (บร.11)

12) การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก จ บร.1จ – บร.12จ)

3.5 เก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล

แนวทางดำเนินงานด้านข้อมูล ในการทำสารนิพนธ์จะเน้นให้ได้เนื้อหาสาระและข้อหลักวิชาที่รวบรวม ไม่ได้เน้นความเคร่งครัดในการวิจัยที่จะมุ่งควบคุมการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ได้แสดงวิธีการโดยละเอียดในการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับตัวชี้วัดขึ้นอยู่กับลักษณะและธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้น ๆ ทั้งตัวชี้วัดของหน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้และตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ดูแลแต่ละราย

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลและการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ได้แก่

- 1) การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบ บร.ต่าง ๆ
- 2) การออกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน
- 3) การจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน / ตำบล
- 4) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
- 5) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม
- 6) การศึกษาจากเอกสาร

ดังตารางที่ 3 - 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3-2 แสดงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
การสัมภาษณ์ (Interview)	- ผู้นำหมู่บ้าน - คณะกรรมการกองทุน/คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน/สมาชิกกองทุน - ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน - ผู้นำกลุ่มอาชีพ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล
การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนในหมู่บ้าน - คณะกรรมการหมู่บ้าน - กลุ่มสมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุน - กลุ่มผู้กู้เงิน ไปลงทุนในกิจกรรมเดียวกัน
การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมของคณะกรรมการกองทุน - การเขียน โครงการผู้กู้เงินจากกองทุน - การจัดทำบัญชีกองทุน
การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมของคณะกรรมการ เช่น การอนุมัติเงินกู้
การจัดเวทีประชาคม	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการกองทุน - บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน - สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
การศึกษาจากเอกสาร	<ul style="list-style-type: none"> - ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน - ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน - ข้อมูลพัฒนาหมู่บ้าน/ตำบล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วจึงนำข้อมูล เหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์ ในการประเมิน โครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่ เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็น เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน ทิศนคติต่อกองทุน เป็นต้น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้ว สรุปผล โดยใช้ค่าสถิติอื่นได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย การคำนวณค่าร้อยละ และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อที่จะนำค่าสถิติเหล่านี้ไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ โดยข้อมูล ที่ทำการประเมินจัดอยู่ในข้อมูลเชิงปริมาณ เช่นรายได้ จำนวนกองทุนที่ตั้งโดยองค์กรประชา ชนหน่วยเศรษฐกิจในหมู่บ้าน จำนวนเงินที่สมาชิกขอกู้ในแต่ละวัตถุประสงค์ เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอกจะเขียนเพื่อเชื่อมโยงไปยังวัตถุประสงค์ของการประเมินในภาพรวมของ CIPP Model และสรุปผลเพื่อทราบการบรรลุวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์ ดังนี้

- 4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- 4.2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
- 4.3 ผลการทดลอง
- 4.4 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- 4.5 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.1 การประเมินบริบทชุมชน (Context Evaluation)

การประเมินบริบทชุมชน เป็นการประเมินเพื่อใช้ประกอบการคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาบริบทระดับประเทศ และบริบทระดับท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้านหนองผักหนอก

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

การประเมิน โดยภาพรวมของบริบทระดับประเทศ จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ เช่น ความยากจนของประเทศ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศสภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบันความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชนบรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทและค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความยากจนของประเทศ

สาเหตุใหญ่ของความยากจนของคนในประเทศนั้นประชาชนในท้องถิ่นมองว่ามาจากการคอร์ปชั่นของรัฐบาล และนโยบายส่วนใหญ่ที่ออกมา ก็มักจะเอื้อต่อการประกอบอาชีพของตัวเองและญาติพี่น้องของนักการเมืองเป็นสำคัญ อาชีพหลักของคนไทยคือการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ราคาขายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรต่ำ ในขณะที่ต้นทุนในการผลิตสูง เช่น ราคาปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืชครั้งจะหันมาใช้เทคโนโลยีชีวภาพก็ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการ

เพื่อให้เกิดผลในการใช้สูงสุด และความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มาจากทางรัฐบาลมักจะมาถึงเกษตรกรล่าช้ากว่าจะมาถึงก็เมื่อผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ อยู่ในมือของพ่อค้าคนกลางแล้ว

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ให้มีความเข้มแข็งพร้อม ๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการSME รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว โดยได้ดำเนินการดังนี้

- คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้ง
- ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank) โดยได้อนุมัติหลักการให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- เพื่อแปรสภาพพันธบัตรเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมเป็นธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับSMEsทั้งในรูปเงินกู้และการค้าประกันสินเชื่อออกเหนือจากการจัดตั้งกองทุนร่วมทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับSMEs
- มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งปล่อยสินเชื่อให้กับ SME
- ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SMEs เฉพาะกรณีผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน6 ล้านบาทจากอัตราภาษีปัจจุบัน 30 % เป็นดังนี้
- SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20%
- SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน 1- 3 ล้านบาท เสียภาษี 25%
- SMEs ที่มีกำไรไม่เกิน3ล้านบาทขึ้นไปเสียภาษี 30%

ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในธุรกิจ SMEs ที่มีศักยภาพในการเติบโตดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผลหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้
- ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผลและผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจร่วมลงทุน

จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลได้เห็นความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดย่อมและได้ส่งเสริมธุรกิจประเภทนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นจะเห็นว่ามิหนว่รงานต่าง ๆ มากมายทั้งในภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีบทบาทต่อการส่งเสริมธุรกิจ ดังกล่าว

3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

หลายฝ่ายมองว่าการค้าขาดดุลการค้าของประเทศเกิดจากการไม่นิยมไทย คือการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตในประเทศ แต่ประชาชนในท้องถิ่นมองว่าผู้มองนโยบายหรือผู้นำฝ่าย

ต่าง ๆ ที่เป็นเพียงผู้เขียนนโยบายเคยปฏิบัติตามนโยบายที่ท่านวางไว้หรือไม่ รัฐบาลควรจะให้ความสำคัญกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร

4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ระบบเศรษฐกิจไทยมีการเปลี่ยนรูปร่างก้าวไกลไปกว่าระบบย่อยต่างๆในสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง การปกครอง ครอบครัวยุทธศาสตร์พรรคพวก และการอุปถัมภ์ ความเชื่อและการให้คุณค่าทางพฤติกรรมและการศึกษาโครงสร้างสังคมไทยสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมและระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมโบราณซึ่งไม่สามารถทำหน้าที่ได้เหมาะสมกับสถานะทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและข้อมูลข่าวสารท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงปรับตัวของระบบต่าง ๆ ในสังคมไทยจึงไม่ได้สัดส่วนกับการเปลี่ยนแปลง

5) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชนเกิดจากปัญหาใหญ่ ๆ อันประกอบไปด้วย ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ต้นทุนในการผลิตสูงและขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการผลิต ซึ่งจากการที่รัฐบาลมีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงสามารถบรรเทาปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบลงไปได้บ้าง เนื่องจากเงินกู้นอกระบบมีอัตราดอกเบี้ยสูงแต่กองทุนดังกล่าวก็ยังไม่สามารถกระจายลงทุกครัวเรือนได้

6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทน่าจะมาจากความเชื่อต่างๆของคนที่ว่าอยากส่งลูกหลานของคนเรียนสูงๆเพื่อที่จะได้เป็นเจ้าของคน นายคน ไม่อยากให้มีมาลำบากเหมือนคนที่ต้องทำนาหลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน ผลผลิตที่ได้ก็ราคาต่ำ จึงอยากให้ลูกหลานของตนได้สิ่งที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งปัจจุบันความคิดดังกล่าวยังไม่หมดไป ซึ่งความคิดดังกล่าวมีส่วนผลักดันให้คนหนุ่มสาวให้เกิดความสำนึกรักบ้านเกิด เรียนเพื่อที่จะกลับมาพัฒนาบ้านของตน ถ้าทุกคนคิดที่จะกลับมาพัฒนาบ้านของตนหลายคนก็รวมเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศของเราก็จะเจริญ เนื่องจากทุกคนนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาบ้านเกิดด้วยความรู้ทางเทคโนโลยีต่าง ๆ

7) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ ประชาชนในท้องถิ่นมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มที่ตัวเราก่อน แล้วสอนลูกหลานให้เขาค่อยปลูกฝังและสำนึกรักความเป็นไทยไปทีละน้อย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมซับอยู่ในจิตใจของเขาตลอดไป เพราะทุกคนเชื่อว่าถ้าจะให้ใครทำอะไรให้เราหรือเปลี่ยนแปลงอะไรก็ตามต้องเริ่มที่ตัวเราก่อนเป็นลำดับแรก

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองผักหนอก

หมู่บ้านหนองผักหนอกเป็นหมู่บ้านชนบทที่ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าให้ลูกหลานสืบทอดกันมาว่า ในสมัยก่อนบริเวณแห่งนี้มีหนองน้ำอยู่หนึ่งแห่งมีผักหนอกเยอะ ชาวบ้านจึงพากันเรียกว่า “หนองผักหนอก” จึงเรียกกันติดปากว่าหมู่บ้านหนองผักหนอก โดยคนกลุ่มแรกที่เข้ามาแต่แรกเลยคือมาจากเขตอ.โนนไทย อ.โนนสูงและจากในตัวจังหวัดนครราชสีมาและจากอำเภอมหาชัยชนะ โดยเข้ามาจับจ้างตัดไม้ซุงและรับจ้างถางป่าและก็เลยตั้งถิ่นฐานอยู่กันเลย

ในปัจจุบันหมู่บ้านหนองผักหนอกมี 89 ครัวเรือนมีประชากรประมาณ 300 กว่าคนโดยสร้างบ้านเรือนอยู่ไม่ห่างไกลกันมากนัก วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านหนองผักหนอกเป็นไปอย่างเรียบง่ายตามแบบวิถีคนไทย มีความสามัคคีเอื้ออาทรซึ่งกันและกันตลอดจนดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น ประเพณีขึ้นปีใหม่ วันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนาโดยเฉพาะในวันสงกรานต์ชาวบ้านจะร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเช่น ทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำคำหัวหน้าผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของคนในหมู่บ้านจะประกอบอาชีพ ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่น มันสำปะหลัง ไร่อ้อย ไร่น้อยหน้า ไร่ข้าวโพด ไร่มะม่วง เป็นต้น

1) สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันหมู่บ้านหนองผักหนอก ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีประชนทั้งหมด 89 ครัวเรือน รวมประชากรทั้งหมด 313 คน เป็นชาย 170 คน เป็นหญิง 146 คน มีโรงเรียน 1 แห่ง มีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำนวนตามลักษณะของประชากร

ประชากร	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	170	54
หญิง	146	46
รวม	316	100

ตารางที่ 4 - 2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1 ปี- 3ปีเต็ม	6	2
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	22	7
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	30	9
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	16	6
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	26	8
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	164	52
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	29	9
60 ปี 1 วันขึ้นไป	20	7
รวม	313	100

ตารางที่ 4 - 3 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไปศึกษานอกหมู่บ้าน	70	50
ประถมศึกษา	52	37
มัธยมศึกษา	9	7
นักศึกษาผู้ใหญ่	3	2
สูงกว่านักศึกษาผู้ใหญ่	6	4
รวม	140	100

ตารางที่ 4 - 4 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ทำไร่	89	100
รวม	89	100

ตารางที่ 4 - 5 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่ง

แหล่งน้ำ	ใช้ได้ตลอดปี	การใช้น้ำไม่ตลอดปี
บ่อน้ำบาดาล	3	-
สระน้ำ	4	-
รวม	7	-

ตารางที่ 4 - 6 จำนวนและร้อยละของที่ดินทำกินจำนวนตามการถือครองที่ดิน

ผู้ที่มีที่ดินเป็นของ ตนเอง	จำนวนครัวเรือน	ผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็น ของตนเอง	จำนวนครัวเรือน
1-5ไร่	5	-	15
6-10	10	-	-
11-12	6	-	-
21-50	35	-	-
50ไร่ขึ้นไป	18	-	-
รวม	74	-	15

2) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดบ้านหนองผักหนอก

- 1) มีพื้นที่ทำการเกษตร 2,700ไร่ เป็นที่สวน 1,000ไร่ เป็นพืชล้มลุก1,7000 ไร่
- 2) ทั้งหมดบ้านซื้อปุ๋ยปีละ 4,300 ถุง ใช้ปุ๋ยคอก 4,0000 กระสอบ ปุ๋ยเคมี 300 ถุง
- 3) มีผลผลิตคือทำสวนน้อยหน่า อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด

4) รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมด ดังนี้

จากตารางที่ 4 - 7 รายได้ของประชากร

รายได้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ/ปี
1,000-5,000	22	2
5,001-10,000	10	12
10,001-20,000	45	51
20,001-30000	4	4

ตารางที่ 4 –7 ต่อ)

รายได้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
30,001 – 50,000	3	3
50,001-100,000	5	5
รวม	89	100

ประชากรในหมู่บ้านมีสัดส่วน ชาย : หญิง เป็น 54 : 46 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 18 –50 ปี เต็มและ ส่วนน้อยคืออายุ 1 ปี 3 ปีเต็ม และส่วนใหญ่ไปศึกษานอกหมู่บ้านร้อยละ 50 และศึกษาอยู่ในระดับประถมร้อยละ 37 คนในชุมชนนี้ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีแหล่งน้ำใช้ตลอดทั้งปี แต่ยังคงประหยัคน้ำกันอยู่เนื่องจากใช้น้ำจากบ่อบาดาลและสระน้ำ ถ้าฝนไม่ตกจะทำให้บ่อน้ำแห้ง คนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองโดยมีพื้นที่ 21 –50 ไร่เป็นส่วนใหญ่และคนไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมีส่วนน้อยมีจำนวนเพียง 15 ครัวเรือน คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีรายได้ 10,001 – 20,000 ต่อปีเป็นส่วนมาก

3) ด้านวัฒนธรรม

ประชากรในหมู่บ้านหนองผักหนอก นับถือศาสนาพุทธ มีการทำบุญในพิธีทางศาสนา เช่น วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์เป็นต้น หรือมีงานบวชพระ วันแต่งงาน วันงานศพ ชาวบ้านต่างก็เต็มใจไปช่วยงาน ประชาชนถือศีล 5 ทุก ๆ วันพระ

4) ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ประชากรในหมู่บ้านหนองผักหนอกมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านดังนี้

- ด้านการแพทย์ไทยโดยการนำสมุนไพร ไทยมารักษาโรค เช่น หมอฮู หมอกวาดยา
- ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี โดยมีผู้ชำนาญทางศาสนา พิธีกรรมนำในการทำบุญ

พิธีต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน

- ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ชาวบ้านหนองผักหนอกมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่ง

- ด้านโภชนาการ ชาวบ้านหนองผักหนอกมีผู้ชำนาญในการทำอาหารในงานพิธีต่าง ๆ เช่น เมื่อมีงานวัดจะมีแม่บ้านมาช่วยกันทำอาหารจัดเลี้ยงในงานวัดเอง

ผลการประเมินโครงการโดยรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก โดยภาพรวม ดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบA

หน่วยระบบA คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

4.2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบAพบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และการเปิดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านหนองผักหนอกส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องกองทุนที่รัฐบาลส่งเงินเข้ามาช่วยเหลือเศรษฐกิจของหมู่บ้านระดับหนึ่ง โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการบริหารเงินในโครงการดังกล่าว

2) เงิน 1 ล้านบาทที่ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านหนองผักหนอกเข้าใจว่าเงินดังกล่าวไม่ได้อยู่ในมือใครคนใดคนหนึ่งแต่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์เพื่อให้เงินจำนวนดังกล่าวอยู่ต่อไป และยังส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์ ข้อเด่นของเงิน 1 ล้านบาทคือเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านช่วยให้ประชาชนมีเงิน ลงทุนในการทำอาชีพเสริมหรือพัฒนาอาชีพตนเอง ให้คนในหมู่บ้านไม่ต้องออกไปหางานทำนอกหมู่บ้าน ข้อด้อยคือประชาชนที่กู้เงินไปแล้วไม่มีเงินใช้คืน ตามระยะเวลาที่กำหนดก็จะเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินให้ประชาชน

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก มีส่วนช่วยในการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและมีส่วนช่วยผลักดันให้ชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจและยังได้รับความไว้วางใจและพอใจกับความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านหนองผักหนอก

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ทางคณะกรรมการหมู่บ้านหนองผักหนอกได้มีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้ เพื่อแจ้งเตือนถึงกำหนดวาระการชำระคืนเงินกู้แก่สมาชิกให้ทราบล่วงหน้า 1 เดือน เพื่อความสะดวกในการทำงานของคณะกรรมการและผู้กู้ในกรณีที่ส่งจ่ายเงินคืนเข้าบัญชีเงินล้าน

5) ผู้สมัครขอกู้ ในกรณีที่ผู้ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอกนั้น คณะกรรมการได้มีมติในที่ประชุมและได้แจ้งให้สมาชิกผู้กู้ทราบว่าในการขอกู้เงินกองทุนต้องระมัดระวังประสงค์ให้ชัดเจนในการขอกู้

4.2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบA

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ขอถกองทุนหมู่บ้านพบว่าได้ดำเนินการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก ประเด็นที่พิจารณาคือ การหาผู้ค้ำประกัน ผู้ที่มีฐานะปานกลางขึ้นไปจะไม่เกิดปัญหาแต่จะประสบปัญหามากสำหรับผู้ที่มีฐานะยากจนในการหาบุคคลค้ำประกัน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านพบว่าผู้ที่รับผิดชอบดำเนินการในเรื่องดังกล่าวทุกคนจะมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ส่วนเงินฝากตั้งจะให้ผู้กู้ต้องนำมาฝากทุกเดือนนั้นเมื่อผู้กู้นำเงินมาส่งตามกำหนดครบทุกคน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะนำเงินจำนวนดังกล่าวไปฝากที่ธนาคารที่เปิดบัญชีไว้และสามารถตรวจสอบได้

4.2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

1) ผลโดยตรง ทำให้เห็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกระจายรายเงินลงสู่ท้องถิ่น เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง การพิจารณาจัดสรรเงินให้แก่ผู้ที่เหมาะสมได้ผู้ในรอบแรกยังไม่มีปัญหามากนัก แต่ในระยะยาวอาจเกิดปัญหาว่าผู้กู้ในรอบแรกประสงค์จะกู้ต่อเพื่อทำการให้ต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับผู้ที่ยกอยู่ก่อนเพื่อขอผู้ในรอบที่ 2

3) ผลกระทบโดยอ้อม เนื่องจากโครงการเพิ่งเริ่มต้นไม่นานนัก

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

4.2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินการกิจการของผู้กู้

อาชีพหลักของผู้กู้ มีดังนี้ 1. ทำสวนน้อยหน้า 2. ทำสวนมะม่วง 3. ทำไร่อ้อย 4.ทำไร่มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นอาชีพที่หลากหลายและผู้กู้ที่มีความรู้ความสามารถ ที่ทำได้และสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วยประสิทธิภาพที่ประกอบอาชีพดังกล่าว ตั้งแต่ 5- 10 ปี ซึ่งมีการขาดตลาด วัตถุดิบ และมีเทคนิคต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพของตน

2) อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของหน่วยระบบ B

ระยะเวลาให้ผู้ กู้ บัญรายให้ทัศนะว่า เวลาส่งเงินต้นคืนสั้นเกินไป เนื่องจากผู้กู้ยังไม่มืผลผลิต จึงต้องหาเงินจากแหล่งอื่นมาจ่ายคืนก่อน

4.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B มีดังนี้

จุดเด่น คือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตร และผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร คือ ทำไร่ข้าวโพด ทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนน้อยหน้า ทำสวนมะม่วง ผู้กู้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน อัตราดอกเบี้ยไม่สูงมากนัก

2. การกู้เงินกองทุนหมู่บ้านสมาชิกทุกคนสามารถกู้เงินได้แต่ต้องพิจารณาเป็นรายบุคคล เพราะฉะนั้นเงินกองทุนจึงเหลือไว้สำหรับให้บุคคลที่ออกไปทำงานต่างถิ่นสามารถกลับมาทำงานที่

บ้านและกู้เงินที่เหลือได้จึงเห็นได้ว่าคณะกรรมการกองทุนมีความเสมอภาค อีกทั้งประชาชนบางส่วนมีฐานะคืออยู่แล้วจึงมีความจำเป็นน้อยในการกู้

จุดด้อย คือ จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ไม่มั่นใจว่าจะทำตามเงื่อนไขการกู้ได้ รวมทั้งระยะเวลาให้กู้และการชำระส่งเงินต้นตามระเบียบที่จัดทำขึ้นสั้นเกินไปทำให้ไม่ประสงค์จะกู้เพราะเกรงว่าจะหาเงินใช้คืนไม่ทันและยังมีจุดด้อยอีกดังนี้

1. จำนวนเงินที่ได้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ไม่มั่นใจว่าจะทำตามเงื่อนไขได้เพราะพื้นที่ประสบภัยแล้งตามธรรมชาติจึงไม่มีผลผลิตออกมาสู่ระบบของผู้
2. สมาชิกนำเงินที่นำไปทำกิจการ ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้

4.2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

- 1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย มีดังนี้

จุดเด่น การนำเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพ สามารถเป็นเงินทุนหมุนเวียนและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้ คณะกรรมการกองทุนที่ตรวจสอบหรือติดตามสมาชิกกองทุนที่กู้เงินไปแล้วถ้านำไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ก็จะมีการตัดเตือนหรือถ้าไม่ปฏิบัติตามทางคณะกรรมการก็จะไม่ให้กู้ในคราวต่อไป

จุดด้อย สำหรับผู้กู้ที่ใช้เงินไม่ถูกวิธี นำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพ เช่น นำไปซื้อรถจักรยานยนต์ ก็จะเป็นการก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น

4.2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) ผลโดยตรง ผู้กู้มีการพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดการว่างงาน
- 2) ผลกระทบโดยตรง โครงการเพิ่งเริ่มต้นไม่นานนัก วงเงินกู้ พบว่า จำนวนเงินจัดสรรให้ผู้กู้แต่ละรายมีไม่มากนักจึงไม่เพียงพอที่จะดำเนินกิจการอาชีพที่ต้องการได้
- 3) ผลกระทบ โดยอ้อม การส่งเงินคืน หมายถึงการเรียกเก็บดอกเบี้ยและการส่งเงินต้น จะมีผลทำให้ต้องหาเงินจากแหล่งอื่นมาก่อนเพื่อชำระแทน

4.3 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอกสรุปได้ดังนี้

อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรในหมู่บ้านหนองผักหนอก คือทำไร่ทำสวนเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันนำเข้าที่ตัดได้แก่ ไร่ได้ดี และสภาพภูมิประเทศเหมาะแก่การปลูกพืชไร่

4.4 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

4.4.1.1 การเกิดกองทุนพบว่า การเตรียมงานใช้เวลาไม่นานนัก การจัดอบรมคณะกรรมการกองทุนยังไม่พร้อมเท่าที่ควร

4.4.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า การจัดระบบบริหารกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ประชาชน มีความกล้าแสดงความคิดเห็น มีความสามัคคี รวมทั้งสร้างความภาคภูมิใจ

4.4.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นการกระตุ้นให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของตนเองและสามารถวางแผนเพื่อแก้ปัญหาได้เอง

4.4.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจหมู่บ้านเพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพัฒนาอาชีพของตนให้สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

4.4.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า

- 1) ประชาชนมีความสามัคคีกัน
- 2) มีผู้นำที่มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ประชาชนเกิดศรัทธาไว้วางใจอย่างแท้จริง
- 3) มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
- 4) สมาชิกมีความซื่อสัตย์เกื้อกูลกัน
- 5) การแสดงออกถึงความพร้อมเพรียงของสมาชิก
- 6) มีการแบ่งงานและการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

ฝ่ายต่าง ๆ

4.4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

4.4.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) สมาชิกผู้กู้เงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ช่วยยกระดับรายได้สูงขึ้น
- 2) ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพในชนบท ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง

4.4.2.2 ปัจจัยด้านลบ

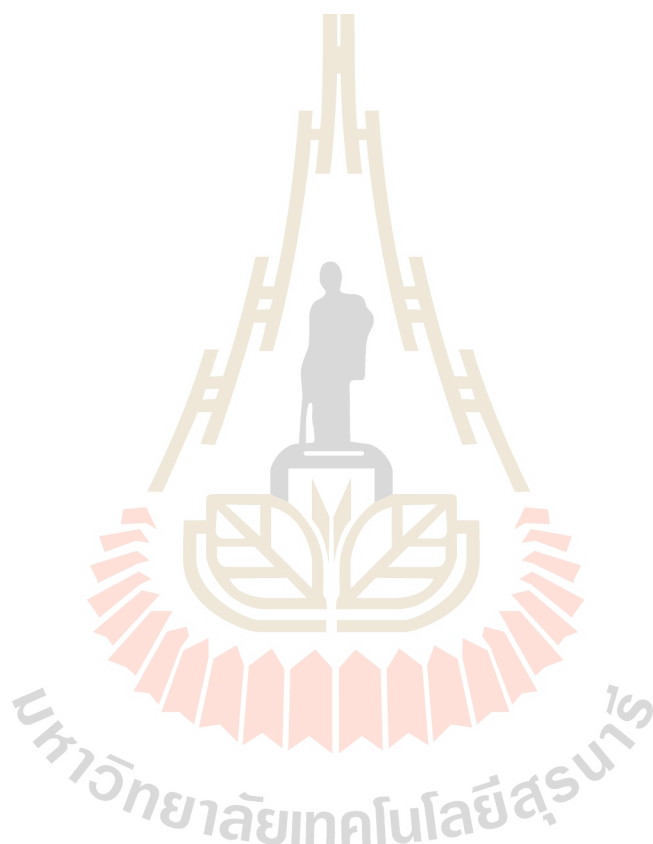
กองทุนหมู่บ้านยังไม่สามารถให้บริการด้านการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพแก่สมาชิกได้ทั่วถึง สมาชิกอีกจำนวนไม่น้อยที่ต้องการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ แม้ว่าประชาชนจะยังไม่รู้สึกรว่าเป็นเรื่องที่ดีหรืออื่น แต่หากมีแนวทางที่สามารถทำให้ประชาชนมีเงินทุนของตนเองหรือได้เงินทุนที่ดอกเบี้ยต่ำก็จะดีมาก

4.4.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับองค์กรที่รัฐส่งมาช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่ให้ความสำคัญและเป็นพี่เลี้ยงทางการเงินของเกษตรกรในปัจจุบัน

4.4.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.4.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่าคนในหมู่บ้านหนองผักหนอกมีความสามัคคี ประกอบอาชีพสุจริตมีรายได้เพียงพอสำหรับครอบครัวไม่สร้างความเดือดร้อนให้ชุมชนและสังคมตลอดจนทำให้เป็นประโยชน์กับส่วนรวม

4.4.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า หมู่บ้านจะเข้มแข็งได้ ต้องมีผู้นำท้องถิ่นและคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจการที่ดีและมีความสามัคคีกัน สมาชิกในชุมชนรับฟังความคิดเห็นในการประชุมหรือเสวนา

บทที่ 5

สรุปผลการประเมิน อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สรุปได้
ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก หมู่ที่ 10 บรรลุ
เป้าหมายมากน้อยแค่ไหน

- 1) ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้หรือ
สวัสดิภาพของสมาชิก
- 2) ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหา
ของตนเอง มีการสร้างศักยภาพตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันกับทั้งสังคม
ก็มีภูมิคุ้มกัน
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

5.1.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย
ดังกล่าวมีอะไรบ้าง

5.1.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้
ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

5.1.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย (บร.7)
และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กำหนด (ใช้ บร.2)

5.2 วิธีดำเนินการ

- 1) ศึกษาเป้าหมายและสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในท้องถิ่น
- 2) ใช้ชีพชีพอิมเคลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการ
เก็บข้อมูล

3) เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากหมู่บ้านหนองผักหนอกนี้จะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จะใช้แนวความคิดรูปแบบ ซิปป์โมเดล เป็นหลักในการวิเคราะห์

5.3 ผลการดำเนินการ

จากการได้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก พบว่า

1) ชุมชนได้คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนที่อยู่ในหมู่บ้านหนองผักหนอกและเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์มาบริหารงานกองทุนหมู่บ้านเห็น ได้จากการทำงานงานอย่างมีระบบ

2) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ จะรับประชาชนทุกสาขาอาชีพในหมู่บ้าน โดยผ่านการพิจารณาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอย่างยุติธรรม

3) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย สร้างงาน สร้างรายได้แก่ครอบครัว

5.4 อภิปรายผลสรุปดังนี้

5.4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก มีดังนี้

1) ท้องถิ่นเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน มีการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยเห็นได้จาก การคั้นดอกเนื้

2) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คนในชุมชนสร้างจิตสำนึก “เพื่อส่วนร่วม” ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

3) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรและในหมู่บ้านมีการจัดตั้งองค์กรต่างๆ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่กำลังพัฒนา

4) การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คน ในชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5.4.1.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวก

1) เป้าหมายที่จ้งต้องได้ง่ายของกองทุนหมู่บ้านคงเป็นเรื่องของการทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนและสร้างรายได้ของชาวบ้าน

2) เงิน 1 ล้านบาท การบริหารจัดการนี้ คือ การจัดการให้เงินก้อนนี้ สามารถสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนให้ได้ เช่น การเรียนรู้ในเรื่องประชาธิปไตย ที่ทุกคนมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน

5.4.1.2 ปัจจัยด้านลบ

ถ้าประชาชนไม่เข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ “กองทุนหมู่บ้าน” แล้วโอกาสที่ชุมชนจะใช้เงินแบบไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ก็จะเป็นผลทำให้เกิดหนี้สิน

5.4.1.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ความหมายของชุมชนเข้มแข็งนั้น หมายถึงเกิดการรวมกลุ่มของประชาชนเกิดความสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

5.4.1.4 ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินกิจการสามารถสร้างรายได้ ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในครอบครัว

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ช่วยยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น ทำให้มีงานทำ และเกิดรายได้เพิ่มขึ้นในท้องถิ่น

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

- ส่งเสริมการพึ่งตนเอง
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย

5.4.2 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ

อยากให้ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กองทุนฯ จากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 8 บาทเพื่อช่วยเหลือคนยากจนในหมู่บ้านจริงๆ และอยากให้ปลูกจิตสำนึกให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการบริหารงานในหมู่บ้านของตนอย่างจริงจัง

2) ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

อยากให้อบรมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจและเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน และยินดีที่จะบริหารงานกองทุนหมู่บ้านให้ยั่งยืน และระยะเวลาในการติดตามผู้กู้ทุก 3 เดือน เพื่อทราบผลการดำเนินงานและเพื่อก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง . สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ กุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 . กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก . 2544 . ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองผักหนอก . นครราชสีมา.
- ประสงค์ เลิศสุวรรณกุล.ผู้ใหญ่บ้านหนองผักหนอก . สัมภาษณ์ , มกราคม – กรกฎาคม 2545 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. “คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ” ปี 2544
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา “คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ” ปี 2544
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากช่อง เกษตรตำบล คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กำนัน คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน หนองผักหนอก.สัมภาษณ์,มกราคม- กรกฎาคม 2545.